

az örvény hínárja?
 Agyatokon a vaskalaposság
 hálót most se sző?
 Mondjátok — ép-e,
 egyetlen-e —
 egységesen várja
 s résen áll ma —
 a csatára
 az összpárti erő?
 — Aludjatok,
 elvtársak, csöndbe...
 Ki merné békéteket
 bontani zavarva?
 Az első parancsra:
 »Előre!« —
 Talpra!
 szuronyok erdejét szegezve,
 rontunk a vakmerőre,

DUDÁS KÁLMÁN ford.

*****

A MÁSODIK VILÁGHÁBORU EREDETE ÉS JELLEGE

Irta: Lemin Iván

I.

Még az első világháború alatt mondotta Lenin, hogy a háború — nem »véletlen«, nem »bűn«, hogy az a tőkés rend imperialista szakaszának a velejárója.

A polgári és szociál-oppportunista elméletek a politikát mesterségesen elválasztják a közgazdaságtól, a belpolitikát a külpolitikától. Ez oka a külpolitika és a háború kérdéseivel szemben elfoglalt történelem-ellenes elvont fölületes, nemtudományos álláspontnak.

Egyes polgári teoretikusok a háborúk eredetét az emberi természet »állatiasságával« kísérlik megmagyarázni, vagy gépszerűen átviszik a természeti jelenségeket a társadalmi életre és a háborúk eredetét a »létért való küzdelemmel« akarják megértetni. Ide kell számítanunk a fasiszta elméleteket is amelyek a háborúkat faji mozzanatokkal okolják meg a »magasabb faj« létfontartásának »szükségességével« az alacsonyabbak között.

Ismét más polgári teoretikusok a külpolitikát és a háborút földrajzi és politikai-földrajzi indokokkal próbálják megmagyarázni.

A harmadik csoport a háborúk eredetét ezen, vagy azon államférfi hibáira vezetik vissza és a külpolitika számukra a különböző diplomaták és államférfiak szabad akaratának a kifejezése. A háború, szerintük: a »hibák szomorú játéka«.

A szociál-opportunisták szintén tagadták a háborúk kikerülhetetlenségét az imperializmusban. Ezt tette a közismert hitehagyott Kautzski is, aki külön elméletet állított föl a háborút és válságokat nem ismerő »ultra-imperializmusról«, a »béke-imperializmusról«.

Ezt az opportunistá elméletet, amelyet Lenin még az első imperialista háború éveiben leálcázott a történelem fejlődése tökéletesen meg is döntötte.

Lenin mély gazdasági és történelmi elemzése alapján fölfedte a tőkés rendszer imperialista szakaszának lényegét, fölfedte az imperialista terjeszkedés, rablás és háborúk gazdasági és társadalmi alapjait.

A militarizmus, a reakció, a támadások és bekebelezések nem mutatkoztak immáron véletlennek, sem »bűnnek«, sem betegségnek, amelyeket édeskés pacifista receptekkel gyógyítani lehetne, hanem a tőkés rend imperialista szakasza elszakíthatatlan részének.

Az imperializmus előtti kapitalizmus időszakát jellemezve Lenin rámutatott arra, hogy ez az idő a viszonylagosan békés kapitalizmus szakasza volt, a tőkés rendszer fejlődésének viszonylagosan nyugodt szakasza. A hűbéri rendszert legyőzve a tőkés rendszernek módjában állott a békés terjeszkedés az el nem foglalt és a tőkés termelés hálózatába be nem kapcsolt gyarmati területek számlájára. A XIX. század végével és a XX. elejével ez az

»időszak visszavonhatatlanul megszűnt és a helyébe egy viszonylagosan mohó ugrásszerű és összeomlásokkal teli fejlődés lépett.«
(Lenin össz. műv. XVIII, 351 old.)

Lenin az imperializmus, az egyeduralmi tőkés rendszer szakaszát tartotta itt szem előtt.

A termelés óriási összpontosítása az imperializmusban odavezetett, hogy a monopólok termelő képessége messze túlhaladta a nemzeti piac fölvevő képességét. A monopólok új piacokat és új nyersanyag forrásokat akarnak elfoglalni. A nyersanyag forrásokért folyó harc rendkívüli módon kiélesedett. A finánc tőke által létrehozott tőkekivitel egy egész sor függő és felfüggésben lévő ország bekebelezését eredményezte. A világ fölosztása befejeződött. Ezen időszak gyarmati politikája rendkívüli jelentőséget nyert és a fölosztott világ újra való fölosztása csakis háború után vált lehetségessé.

A gazdasági és katonai-politikai hatalom az egész világon néhány óriási imperialista állam kezébe összpontosult.

»A monopóliumok, az oligarchia, az uralomra való törekvés, szabadságra való törekvés helyett, egyre nagyobb számú kis, vagy gyöngye nemzet kizsákmányolása a csekély számú leggazdagabb, vagy legerősebb nemzet által — mindez megszűnte az imperializmusnak azokat a jellemvonásait, amelyek alapján az imperializmust élősdi, vagy rothadó tőkés rendszernek nevezzük.« (Lenin össz. műv. XIX, 171—172 old.)

A leninizmus a háborúk eredetének okát és azoknak az imperializmusban való kikerülhetetlenségét nem csak megmagyarázta. A Lenin által fölfedezett és a tőkés rendszer egyetlen fejlődéséről szóló törvény teljesen leálcázta a jelen kor háborúj kitorésének gépezetét.

»A tőkés rendszerben lehetetlen az egyes gazdaságok és államok gazdasági fejlődésének egyenletes növekedése. A tőkés rendszerben nincs más eszköz az időről-időre lerombolt egyensúly visszaállítására, mint a válságok a termelésben és háborúk a politikában.« (Lenin össz. műv. XVIII, 232 old.)

Leninnek az imperializmusról szóló tanítását Sztalin továbbfejlesztette, magasabb fokra emelte. A tőkés rendszernek az imperializmusban való egyetlen gazdasági és politikai fejlődéséről szóló lenini tanítás alapján Sztalin világosan mutatja be a jelenkori háború kitörésének okait és gépezetét.

A kommunista Internacionálé végrehajtó bizottságának VII. teljes ülésén 1926-ban tartott beszámolójában: »Még egyszer szociál-demokratá elhajlásról a mi pártunkban« Sztalin a következőket mondta:

»Az imperializmusban való egyetlen fejlődés törvénye azt jelenti, hogy egyik ország a másikkal szemben ugrásszerűen fejlődik és a világniacról a másikat gyorsan kiszorítja. Továbbá, hogy időnkint fegyveres összeütközések és háborus összeomlások során időnkint újra fölosztják a már fölosztott világot, hogy az imperialista táborban kiélesednek az összeütközések, a világ tőkés rendszerének frontja meggyengül és ez lehetővé teszi, hogy egyes országok proletáriátusa áttörje ezt a frontot, hogy egyes országokban lehetségessé váljék a szocializmus győzelme.«

II.

Sztalin 1946 február 9-én tartott beszédében fejtette ki tételét a tőkés rendszer válságairól, amelyek világháborúhoz vezetnek. Ez a tétel a marxista-leninista elmélet gazdagodását jelenti és az imperializmusról és a háborúk okairól szóló lenini tanítás továbbfejlesztését.

»A marxisták gyakran kijelentették, hogy a világgazdaság tőkés rendszere magában rejtí az általános válságok és háborus összeütközések elemeit, aminek következtében korunk egész világot átfogó tőkés rendszerének fejlődése nem történik sima és egyenletes kaladás alakjában, hanem válságokon és háborus összeomlásokon keresztül. A dolog úgy áll, hogy a tőkés államok egyetlen fejlődése idővel rendszerint az egyensúly éles lerombolásához vezet magában a tőkés termelés világrendszerében, amikor a tőkés államok azon csoportja, amely úgy látja, hogy kevésbé van biztosítva nyersanyagok és felvevő piacok tekintetében, rendszerint megkísérli, hogy megváltoztassa a helyzetet és újból felossza »az érékköröket« saját javára — fegyveres erők felhasználásával. Ennek eredményeként jelentkezik a tőkés világ szétszakadása két ellenséges táborra és a háború közöttük... Eszerint az egész világot átfogó tőkés rendszer első válságaolytán kitört az első világháború és a második válság következtében kitört a második világháború.«

A tőkés rendszer általános válságának kezdetét, mint ismeretes, az első világháború és az oroszországi Októberi forradalom jelentik. Az első világháború a tőkés rendszer általános válságának kifejezéseként jelentkezett és a világkapitalizmust még jobban meggyöngítette. A tőkés rendszer általános válságának, amint azt Sztalin az Sz. K. b/P. XVI. kongresszusán mondta a legfontosabb jellemvonásai a következők:

1. A tőkés rendszer jelenleg a világgazdaság nem egyetlen formája, mivel a szocializmus győzött a föld kerek egyhatodán. Ebből a két rendszer harca következik:

2. A tőkés rendszer rothadása nagyobb méretűvé vált és ennek következtében a belső egyensúly még jobban fölbomlott;

3. A tőkés rendszer helyzete a gyarmatokon meggyöngült:

4. a tőkés termelés az idült túltermelés és állandó tömeges munkanélküliség folytán óriási nehézségekkel küzd. Rendkívül kiélesedett a harc a piacokért, mindenkinek mindenki ellen vívott gazdasági háborúja;

5. a tőkés rendszer összes belső és nemzetközi ellentmondásai rendkívül kiélesedtek. A tőkés országok a kiutat a belpolitikai reakcióban és külháborúkban keresik.

1946 február 9-i beszédében Sztalin az imperializmusnak lenini tanítását tovább fejlesztve kimerítően és tudományosan megvilágította a tőkés rendszer fejlődésének törvényszerűségét annak imperialista szakaszában. Ez a törvényszerűség abban mutatkozik, hogy az egyenetlen fejlődés eredményeképp fölbomlik az egyensúly a főbb tőkés államok között, fölbomlik az egyensúly a világ gazdaság tőkés rendszerében. A tőkés világ két táborra szakad. Az egyensúly helyreállítása fegyveres erő alkalmazása — világháború útján történik.

Igy, ha az általános válság jellemvonásai a tőkés rendszerre annak teljességében vonatkoznak és magukba foglalják a társadalmi élet minden jelenségét — a közgazdaságot, a bel- és külpolitikát, az osztályharcot, a két rendszer között fennálló küzdelmet, stb. — az időszakonként visszatérő gazdasági válság jellemvonásai pedig közvetlenül a tőkés országok termelésére vonatkoznak, úgy a világháborúkat felidéző tőkés világ gazdaság válságainak sztalini jellemvonásai első sorban a nemzetközi gazdasági és politikai viszonyokra értendők.

„A második világháború a jelenkori egyeduralmi tőkés rendszer gazdasági és politikai erői felettségének kikerülhetetlen eredménye volt.» (Sztalin)

Természetesen az összes felsorolt válságok egymással szorosan összefüggnek. Az általános válság idején a túltermelési válság sajátos formákat nyer és különösen élessé válik. A tőkés termelés menete megváltoztatja alakját. Az éles gazdasági válságok a maguk részéről még jobban meggyöngyítik a tőkés rendszert, mint egészlet, azaz elmélyítik a tőkés rendszer általános válságát. A gazdasági válságok hozzájárulnak az egyes országok között fennálló egyensúly még erősebb megbontásához és részük van az összes belső és államok közötti ellentétek kiélesítésében, azaz meggyorsítják az új világháború kitörését. A világháborúk meg, mint a tőkés rendszer általános válságának kifejezői, a maguk részéről azt tovább mélyítik.

III.

Az első világháború előtt két államsoport alakult ki. Egyrészt a régi tőkés államok, amelyek óriási gazdagságot harácsoltak össze és a nyersanyag források és felvevő piacok tekintetében egyeduralmi helyzetre tettek szert. Ezen országok fejlődése az idők folyamán viszonylagosan meglassult. Ezen csoport élén Anglia állott. Másrészt a fiatal tőkés országok, amelyek viharos gyorsasággal fejlődtek és nem rendelkeztek megfelelő mennyiségű nyersanyag forrással és felvevő piaccal, stb.

Ez a második csoport, ahogy azt Lenin mondotta, akkor lépett az imperializmus terített asztalához, amikor már a többiek elfoglalták a helyeket. Harcba kezdett azokkal, és harcában az addiginál ismert még vadabb és útonállóbb módszerekhez folyamodik. Ezen második csoport élén Németország állott.

Igy a nemzetközi szintéren két egymással ellenségeskedő ország-csoport alakult ki. A tőkés rendszer belső egyensúlya felbomlott. Kitért az első világháború.

Mi magyarázza meg ennek a háborúnak világot átfogó jellegét?

Az imperializmus korát az jellemzi, hogy a világ politikai és gazdasági hatalma néhány vezető tőkés állam kezében összpontosul. Ennek természetes következménye, hogy a fő tőkés államok között kitört háború málnem az egész világra kiterjed. Ehhez hozzá kell tennünk a vezető államok gazdasági és politikai kapcsolatainak nemzetközi bonnyolultságát, az óriási, a nemzeti határokon túl terjedő, nemzetközi monopolista csoportok működését stb.

Természetesen az egyensúly fölbomlása nem minden esetben vált ki világháborút. Az első világháború azért lett világháború, mert abba a legfőbb vezető államok bekapcsolódtak. Az első világháború után az egész fejlődés még lázasabb, még ugrásszerűbb, még egyenetlenebb lett, mint azelőtt.

A nagy Októberi forradalom után a nemzetközi szintéren óriási világtörténelmi jelentőségű változások történtek. Oroszországban győzött a szocializmus, megerősödött a nagy szocialista állam hatalma. Két rendszer áll fönn most már a világon — tőkés és a szocialista. A tőkés rendszer meglazult. Megnőtt a munkásosztály aktivitása és forradalmi öntudata. A gyarmatok és függő országok nemzeti fölszabadító mozgalmai megerősödtek. A tőkés közgazdaság egyik válságból a másikba zuhan.

Az első világháború után, 1920—21-ben gazdasági válság, 1924—1929-ig tartott a tőkés rendszer ideiglenes megszilárdulása. 1929-ben kitört a tőkés rendszernek méreteiben a történelem folyamán eddig még nem ismert válsága. 1933-ban a tőkés közgazdaság kezdett kikászólódni a válságból, de nem jutott újabb virágzásba, hanem egy különös fajtájú depresszióba. 1937-ben új gazdasági válság jelei mutatkoznak.

A nemzetközi viszonyok terén a helyzet egy csöppet sem javult. Az első két világháború közötti időt kisebb és nagyobb fegyveres összecsúlltközések töltik ki. 1918—1920-ig a Szovjet Szövetség elleni beavatkozás, 1919—22-ig a görög-török háború, a Magyar Tanácsköztársaság elleni beavatkozás és az angol-afgán háború, 1290—21-ig fegyveres összecúlltközések Fiume elfoglalásával, Vilna megszállásával stb. 1923-ban a franciák megszállják a Ruhr vidéket, 1925-től 27-ig a marokkói háború és az imperialisták háborúskodásai Kínában.

Valóiban véglegesen a béke csak 1924—25-ben alakult ki. De már 1931-ben, Mandzsuriának az imperialisták által történt elfoglalásával, megszakadt a béke. A fejlődés új háború felé vette irányát. Ezt követték 1935-ben az olasz-abesszin háború, 1936-ban a német-olasz beavatkozás Spanyolországban, 1937-ben kezdi el Japán háborúját Kína ellen. És 1939 végén a legtöbb európai imperialista államok elkezdték a második világháborút.

Az imperializmus egyenetlen fejlődéséről szóló törvény hatása a két világháború között lihetetlen élességgel jelentkezett. A versailles-washingtoni rendszerben lefektetett politikai és gazdasági erők viszonyva lazának mutatkozott.

A történelem ironiája, hogy Németországot az angol és amerikai kölcsönök és hitelek állították gazdaságilag talpra. A világgazdasági válság fölszámolta a jövátételi rendszert, Németország, amelyet a versaillesi béke ideiglenesen kitörölt a nagyhatalmak sorából, gyorsan megerősödött, elérte és túlhaladta a győztes államokat.

Franciaország Európában katonai egveduralomra tört, de a versaillesi béke katonai kezelésének súlyos szerepét nem bírták el vállalni. Óriási különbség volt egyrészt Franciaország katonai és politikai igényei,

másrészt gazdasági lehetőségei között. 1930-ban Németország utólérté Angliát az árú kivitelben.

Az 1929-től 1933-ig tartó világgazdasági válság odavezetett, hogy a reakciós polgárság a kiutat belpolitikailag a fasiszmusban és külpolitikailag a háborúban kereste. Az 1936–39-ben kialakult fasiszta támadók tömbje az imperialista világ legreakciósabb, alattomos és undorító erőinek középpontjává lett.

A tőkés rendszer gépezetének védelemre a legagresszívabb imperialista polgárság a vad fasiszta terror mellett a fasiszmus szociális demagógiáját használta föl. Ez a polgárság képtelen volt az új világháborúra a népeket nyílt tőkés jelszavakkal mozgósítani. A fasiszmus volt hivatott, hogy a faji és sovíniszta eszmék szításával nemzeti és szociális demagógiával mozgósítsa a tömegeket az új háborúra. A fasiszta támadók fő jelszava »az élettér kiharcolása« volt. Németország, Olaszország és Japán magukat »szegény nemzeteknek« nevezték el, akiknek »törvényes joguk«, hogy fegyverrel vegyék el a »gazdag nemzetektől« gyarmataikat, nyersanyagforrásaikat és érdekköreiket.

1936 március 1.-én Roy Howarddal (Roi Hovard) folytatott beszélgetésében Sztalin rámutatott arra, hogy a közelgő második világháború okai ugyanazok, mint az első világháborúéi voltak.

»Vannak olyan tőkés államok, amelyek az érdekkörök, területek, nyersanyag források, piacok stb. elosztásában kizsákmányolják a népeket és amelyek új fölöztséget kívánnak. A tőkés rendszer a maga imperialista szakaszában olyan rendszer, amely a nemzetközi ellentétek megoldására a háborút törvényes eszközként tartja, törvényesnek, ha nem is jogilag, de lényegileg.«

Igy a második világháború, akár csak az első nem volt véletlen. Ez a háború, amint Sztalin mondja, nem egyik vagy másik államférfi hibájának eredményeképpen tört ki, bár hibák feltétlenül voltak.

A nyugati államok reakciós körei által vezetett »be nem avatkozási« politika kétségkívül meggyorsította a háború kitörését, elősegítette a támadók megerősödését és kezdeti sikereiket, úgy diplomáciailag, mint hadászatiilag. Ha nem lett volna ez a »megbékítési« politika, a háború valószínűleg nem lett volna ilyen általános és ennyire romboló jellegű.

IV.

A második világháború kitörésének okai ugyanazok, mint az elsőé. De ez nem jelenti azt, hogy a második az elsőnek a másolata. Ellenkezőleg, jellegében lényegesen eltér az elsőtől.

A tőkés világgazdaság második válsága összehasonlíthatatlanul mélyebben szántó volt az elsőnél. Ez a válság a tőkés rendszer általános válságából, a világnak két rendszerre való szakadásából, a tőkés rendszer legyöngüléséből és a szocializmus megszlárdulásából keletkezett. A második világháború az elsőnél sokkal vadabb, hosszabb és általánosabb volt. Az első világháborúban résztvevő államok népessége 1000 millió ember volt, azaz a föld népességének 50%-a. A második világháborúban résztvevő országok népessége 1700 millió embert tett ki, azaz a föld népességének 80%-t.

Az első világháborúban 17 ország maradt semleges 170 millió emberrel. A második világháborúban a semleges országok (és ezek is jobbra csak alakilag voltak azok) száma hat és a népességük 56 millióra rúg.

Az első világháború négy évig és néhány hónapig tartott. A második világháború hat évig tartott és ha a tényleges háborúkat vesszük, (Abesszinia, Spanyolország, Kína) több, mint tíz évig. Innen látható,

mennyire rövidlátó volt a fasiszták számítása a »villám háborúra«.

Az első világháborúban 73 millió embert mozgósítottak, a másodikban 110 milliót. Az első világháború meglehetősen kis területen folyt. Egész Afrika, Ázsia (a kis ázsiai partvidék kivételével) a nyugati földteké a Csendes és Indiai Óceán a háborún kívül maradtak. A második világháború a déli Jegestengert kivéve az egész földkereken dúlt.

A második világháborúban a támadó imperialista államok a világalom meghódítására törektek. Lenin mondotta:

»A világalom az imperialista politika tartalma, amelynek folytatásaként az imperialista háborúk jelentkeznek. (Összes műv., XIX, 261 old.)

Az óriási monopóliók, amelyeknek termelő képessége messze túlhaladta a nemzeti piacok kereteit, követelték uralmuk kiterjesztését az egész világ fölött. A fasiszta támadók hódító programjukat 1940 szeptember 27.-én fektették le a berlini hármass egyezményben. Németország és Olaszország az európai »új rend« megvalósítását vették magukra. A hivatalos magyarzatok rámutattak arra, hogy nemcsak Európáról van szó, hanem Afrikáról és Előázsiaőról is, amennyiben ezen területek Európa »természetes meghosszabbításai« és gazdasági »kiegészítói«. Japán az »úji rendnek« a »nagy kelet-ázsiai térségre« való bevezetését kapta szerezni.

Világos, hogy a második világháborúban a világalomra törő ezen támadókat nem lehetett megbékíteni egyes részengedményekkel. Lehetetlen volt az érdekkörök békés újbóli elosztásával megoldani az óriási éles ellentéteket.

Sztalin rámutat arra, hogy a háborús katasztrófák elkerülhetők volnának, ha fennállana a lehetőség, hogy a nyersanyagokat és felvevő piacokat felosszák az országok között azok gazdasági jelentősége szerint, közös megegyezés alapján létrejött határozatok elfogadásával és békés úton. A világgazdaság fejlődésének mai tőkés feltételei mellett azonban megvalósíthatatlan.

A békítők és pacifisták 1936–38-ig rengeteg tervet készítettek a nyersanyag források békés úton történő felosztására, a nyílt kapu politikájának megteremtésére a gyarmatokban, az érdekkörök megegyezésén alapuló elosztására, megfelelő pénzügyi megállapodások lefektetésére stb. stb. De mindezek nagyon is átlátszó és korlátozott indítványok voltak. Ugyanúgy nem akadályozhatták volna meg a háborút, mint a siránkozók rimánkodásai a földrengést.

V.

A második világháborúnak az elsőtől való lényeges különbségét jellegzetességei mutatják meg. Mint ismeretes a marxizmus-leninizmus a háborúk két fajtáját ismeri:

1. Igazságos, nem hódító, felszabadító háborúk, amelyek célja a nép védelme a fenyegető rabszóra fűzéssel szemben, a tőkés rabság vagy az imperialista járom alól való felszabadulás:
2. Igazságtalan, hódító háborúk, amelyek célja idegen országok elfoglalása, idegen népek rabságba eítése, a tőkés rabszolgaság örökkévaló tétele.

Lenin az első világháború idején rámutatott arra, hogy a háború jellegét nem az határozza meg, hogy ki kezdte el a háborút, hol állanak a hadseregek és ki folytat hadászatiilag támadó, vagy védekező háborút. *A háború a politika folytatása más eszközökkel.* A háború jellegét az általános történelmi körülmények határozzák meg, a háború

viszonya a világ haladásával szemben, hogy az milyen célokat követ és melyik osztály érdekében folyik.

Az első világháború mindkét oldalról imperialista háború volt. A nemzeti harc egyes elszigetelt mozzanatait, amint mondotta Lenin, helyvet kaptak ugyan az első világháborúban is, pl. a belgák harca Németország ellen és Szerbia harca Ausztria-Magyarország ellen. De ezen mozzanatoknak mellékes, másodrangú és alárendelt szerepük volt. Nem ők határozták meg a háborúk jellegét, hanem az, hogy két imperialista szövetségés a maga imperialista céljait követte a háborúban.

Lángeszű jövöbe látásának erejével Lenin föltételezte a jövöben, hogy Európában is lehetségessé válnak a nemzeti fölszabadító háborúk, nem beszélve a gyarmati országokról. És ilyen háború volt a második világháború, amely, mint Sztalin mondotta:

»már kezdettől fogva az antifasiszta fölszabadító háború jellegét öltötte magára.«

Milyen tényezők változtatták meg a második világháború jellegét az elsővel szemben?

Mindenekelőtt a Szovjetunió önállása, amely a nemzetközi események színterén hatalmas haladó eröként jelentkezik. Az egész világon megnöttek a demokrácia erői, megerősödött a munkásosztály szervezetsége, öntudata és ennek következtében ezen eröknek nagyobb befolyásuk volt a nemzetközi politikára, mint azelőtt. Egy egész sor országban a munkásosztály nemzeti fölszabadító harcba fogott a fasiszta elnyomók ellen. A haladó emberiség számára már nem volt mindegy, hogy melyik szövetségés győz.

A fasiszta támadók tömbje a világ reakciójának fellegrvára volt. Ez a tömb a demokratikus szabadságok fölszámolásának, a munkásosztály harcai minden kivívt eredménye megsemmisítésének, az egész világ fölött való fasiszta uralomnak, az idegen népek leigázásának, a szovjet szövetség földulásának jelszavait írta föl fekete zászlajára.

A társadalom demokratikus rétegeinek, a munkásosztálynak, az egész haladó emberiségnek volt elsősorban érdeke a fasiszmus fölötti győzelem. Mert a fasiszta támadók a háborút azért folytatták, hogy:

más nemzeteket leigázzanak és területüket elfoglalják; a leigázott nemzeteket gazdaságilag rabszolgákká tegyék és nemzeti büszkeségüket megalázzák; a demokratikus szabadságokat megsemmisítsék és mindenütt megteremtsék a hitleri rendszert.« (Sztalin)

A Hitler ellenes szövetség ezzel szemben a háborút a nemzetek egveniogúságáért és területük sérthetlenségéért, a leigázott nemzetek fölszabadításáért, felségioaik helyreállításáért, a fasiszta rendszer megsemmisítéséért és a demokratikus szabadságok helyreállításáért vezette.

A fasiszta támadók elleni háború a gyakorlatban a népeknek létükért folytatott küzdelemmé alakult át. Angliában és Amerikában a Németország elleni háborút néhány monopolista tőkés csoport is támogatta. Ők ezt természetesen nem a demokrácia győzelmének nevében tették, hanem azért, hogy letörjék imperialista versenytársaikat, akik fenvegették magának Angliának és Amerikának nemzeti fönmállását.

A fasiszmus elleni háború erőteljes vezetésének legjobb párthívei, akik minden erejüket mozgósították a háború szükségleteinek fedezésére, hogy a háború a támadók föltétel nélküli megadásával végződjék — a társadalom haladó, demokratikus rétegei voltak, a néptömegek. És ennek a harcnak volt élcsapata a Szovjet Szövetség.

A háború jellegének kérdése, még a második világháború kitéröése előtt, a nemzetközi politika egyik legfontosabb kérdése volt. Nem vé-

letlen, hogy 1914-el ellentétben, Anglia, Franciaország és Amerika reakciós körei a háború előtt pacifista mezben álltak a porondra. Hazafiatlan volt az állásfoglalásuk, mert minden eszközzel aláaknázták a demokratikus országok védelmi előkészületeit, és a támadókkal szemben való megadást hirdették. Ezzel magyarázható meg, hogy a második világháborúra való készülődés 1939 elcéljén különös, egyoldalú jellegű volt. A támadók nyíltan készítették elő a háborút, a polgári-demokrata államok harc nélkül adták föl állásaikat.

A francia, angol és amerikai reakció áskálódásainak tudható be az is, hogy ezen államok kormányai visszautasították a szovjet diplomáciának egy egységes, a támadók ellen irányuló tömb létrehozását célzó összes indítványait. Ez legfényesebben az 1939 nyarán Moszkvában folytatott angol, francia-szovjet megbeszéléseken nyilvánult meg. Chamberlain (Csemberlen) és Daladier (Daladié) kormányai nem akartak komolyan megegyezni a Szovjet Szövetséggel.

Az angol és francia uralkodó körök terve világos volt: háborúba keverni a Szovjet Szövetséget Németországgal, kelet felé »szigetelni« a német támadást. Ezért a Szovjet Szövetség kénytelen volt saját házatát megvédő és a békes lélegzetvételi időt meghosszabbító intézkedéseket fogantatosítani. A Szovjet állam politikája meghusított a »békekéltetők« alattomos terveit és megteremtette egy későbbi, hatalmas antifasiszta szövetség gyors létrehozásának előfeltételeit.

Az a tény, hogy a Szovjet Szövetségnek Németország által történt megtámadása után szinte néhány nap alatt létrejött a békeszerető államok szövetsége, nem véletlen. Ezt a szövetséget a szovjet diplomácia előzetes munkája alapozta meg. 1939-től 1941-ig a »megbékéltetők« lába alól kicsúszott a talaj. A benemavatkozási politika csődöt mondott. Az amerikai elszigetelődesi (izolacionista) politika szintén vesztett a jelentőségéből.

Az 1939—1941-es időszakból tanultak a népek. 1941-ben Angliában nem a müncheniek voltak kormányon, hanem a Németország ellenes csoport. Amerikában az izolacionizmus nem volt már uralkodó politikai irányzat.

Igy a Szovjet Szövetség nemcsak két évi lélegzetvétellelhez jutott, amelyet alaposan föl is használt véderejének növelésére, hanem a német támadás pillanatában beválthatta a megváltozott körülményekből folyó összes politikai előnyöket.

A második világháború kezdettől fogva igazságos, antifasiszta, föl-szabadító háború volt a Hitler ellenes szövetség részéről, a fasiszta támadók részéről pedig — imperialista, hódító háború.

A Szovjet Szövetség belépése a háborúba megerősítette annak antifasiszta jellegét. A Szovjet Szövetség részvétele a háborúban véglegesen tisztázta a helyzetet, elválasztotta a reakció erőt a haladás erőitől. Az erők nemzetközi viszonyában gyökeres változás állott be.

»Ezen az alapon alakult még a Szovjet Szövetség, az Egyesült Államok, Nagybritannia és más szabadságszerető államok antifasiszta szövetsége is, amely utóbb döntő szerepet játszott a tengelyállamok fegyveres erejének szétzuzásában.« (Sztalin)

A Szovjet Szövetség a fasiszta támadókat nyugaton és keleten szétzúzó, antihitlerista szövetség vezető hatalmává vált.

A háború eredményei szintén megerősítik annak igazságos, föl-szabadító jellegét. A fasiszmus fő tűzfészekének szétrombolása, a támadó hatalmak veresége az imperializmus erőinek jelentős csökkenését mutatják. Az egész világon megnöttek és megszilárdultak a demokrácia erői.

A Szovjet Szövetség részvétele a háború utáni rendezésben, a háború győzelmes befejezésének megfelelő, igazságos és demokratikus béke megalkotásáért vívott harc jelentős tényezője.

VI.

A második világháború a demokratikus tábor győzelmével végződött. De nem mondhatjuk, hogy megszűntek a világháborúkat kiváltó gazdasági és társadalmi okok.

A tőkés rendszer egyetlen fejlődése továbbra is fennáll, sőt a háború folyamán és annak eredményeképp kikerülhetetlenül megerősödött.

A piacok kérdése könyörtelenül kiéleződött. Amerikában és Angliában ma a háborúelőtti Németországra emlékeztető jelszavakat hallhatunk: »A kivített növelni, vagy meghalunk«. Ez egyes amerikai és angol körök imperialista irányzatának kifejezése. És Amerikában, mint Angliában nem ritkaság, hogy az imperialista szándékokat demokratikus szolamokkal leplezik.

A Szovjet Szövetség most is, mint mindig a béke és biztonság őrhelyén áll és éberrel figyeli az imperialista reakció, az új háborús gyújtogatók, Churchill (Csörcsil) és társai áskálódásait. Új világhatalmi trónkövetelők jelentkeztek. Mindez hazánk gazdasági és katonai hatalma további fejlesztését parancsolja. A béke védelmezői, a demokratikus hatalmak ugyancsak kötelesek, hogy éberrel figyeljék és leálcázzák az imperialista irányzatokat, az új háború gyújtogatóit.

»Elengedhetetlenül szükséges, hogy a közvélemény és az országok uralkodó köréi széles ellenpropagandát szervezzenek az új háborút hirdetői ellen és a béke biztosítása érdekében. Továbbá, hogy az új háború híradóinak egyetlen kihívása se maradjon válasz és megfelelő ellenállás nélkül sem a közvélemény, sem a sajtó részéről s ily módon a háborús gyújtogatókat idejében leiszerejjék és lehetetlenné tegyék számukra, hogy a béke érdekei ellen visszuéljenek a sajtószabadsággal.« (Sztalin).

Ma több lehetőség van, mint azelőtt, a békéért való sikeres harcra: a Szovjet Szövetség befolyása megerősödött, a néptömegekben megnőtt a Szovjet Szövetség iránti rokonszenv, megnőtt a demokrácia ereje és befolyása a világpolitikára, új típusú demokratikus államok sora keletkezett és megalakult a nemzetközi biztonság szervezete. A szovjet diplomácia mindent megtesz, hogy ezen erőket fölhasználja a béke védelmére.

Molotov február 6-án választói előtt tartott beszédében kiemelte, hogy hosszantartó békére és tartós biztonságra van szükségünk; hogy a Szovjet Szövetség béke politikája nem átmeneti jelenség, mert népeink alapvető érdekeinek kifejezése.

A fasiszta támadók ellen vívott második világháború győzelmes befejezésének eredménye megmutatja a hatalmas antihitlerista szövetség szerenét és jelentőségét, megmutatja, hogy a szabadságszerető államok egyesülése nem véletlen, hanem azok általános érdekein alapozik. Az új háborús veszedelem elleni és a béke megőrzéséért folytatott harcban egyesülhetnek és egyesülniök is kell az összes demokratikus erőknek és az összes békeszerető országoknak.

A Sztalin által február 9-én bejelentett gazdasági újjáépítési és fölemelkedési program, biztosíték az összes külső esetlegességekkel szemben és egyedüli helyes útja hazánk, a béke és haladás felegyvára megerősödésének és megszilárdulásának.

(»Propagandiszt«, Moszkva 1946, 7—8.)